

Landbruksdirektoratet
Postboks 8140 Dep
0033 OSLO

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
01.11.2025
Deres dato
14.07.2025

Vår referanse
25/00647-12
Deres referanse

Hørings svar - ny hjorteviltstrategi

Norges Bondelag viser til brev av 14.07.2025 fra Landbruksdirektoratet angående høring av strategi for forvaltning av hjortevilt, og gir nedenfor våre merknader til høringforslaget.

Generelle merknader:

Norges Bondelag mener forslag til strategi for forvaltning av hjortevilt gir et godt grunnlag for framtidig forvaltning av hjorteviltartene. Strategien beskriver at de fire hjorteviltartene har svært ulike utfordringer i dagens forvaltning. Hjort og rådyr er på sterk frammarsj og tåler klimaendringene godt, mens villrein og elg har klare utfordringer med endret klima.

Strategien markerer en klar endring i forvaltningen av hjorteviltartene ved å foreslå en ny visjon «Robuste bestander i en natur i endring», og hovedmålet er å utvikle en langsiktig høstingskultur som har som formål å forvalte ressursene til det beste for hjorteviltartene. Dette vil i praksis bety en forvaltning som vil sikre en mest mulig naturlig demografi i bestandene, eldre gjennomsnittsalder, bedre sammenheng mellom tetthet og beiteressursene og større fokus på hvilke individer som er igjen i bestanden etter jakta. Selv om visjonen styrer bort fra det tradisjonelle høstingsfokuset, mener Norges Bondelag at denne dreiningen er riktig. Den sterke nedgangen i elgbestanden i store deler av landet understreker behovet for i større grad å sikre sunne bestander med god kondisjon.

Norges Bondelag mener problemer med beiteskader på innmark og skog forårsaket av hjortevilt ikke kommer godt nok fram i strategien. Vi mener beiteskadeproblematikken må beskrives på en mye tydeligere måte med henvisning til hvilke verktøy som kan løse konflikten og redusere avlingsskadene til et akseptabelt nivå.

1) Grenseløs forvaltning

Satsingsområde grenseløs forvaltning er viktig. Hjorteviltet bruker store arealer, og bestandene bør derfor i størst mulig grad forvaltes over geografiske områder som dekker leveområdet til viltet. I villreinforvaltningen er størrelsen på villreinnemnder og villreinutvalg i hovedsak tilpasset områdebruken til de enkelte villreinbestandene. I mange områder er særlig elg og hjort under press mht. kondisjon og produksjon. Det er i disse områdene enda viktigere enn tidligere å forvalte bestandene over større geografiske områder.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Det er imidlertid krevende å få nødvendig samhandling mellom kommuner. Forslaget kan også utfordre noe av frihetsgraden i den lokale forvaltninga som nå er etablert. For å lykkes er det svært viktig at kommunene sikres god nok viltfaglig kompetanse. God kommunikasjon og samhandling mellom alle aktører i forvaltninga er også viktig. Videre må fylkeskommunen få en mer aktiv rolle i hjorteviltforvaltningen.

2) Arealbruksendringer

a) Landbruk

Norges Bondelag mener konflikten som forårsakes av hjorteviltets beiteskader på innmark og skog ikke kommer klart nok fram i strategien og at foreslåtte tiltak er mangelfulle og utilstrekkelige.

Hjortebestanden påfører bønder mange steder betydelige beiteskader og avlingstap på innmark. Beiteressursene på innmark er attraktive for hjorten fordi de er lett tilgjengelige og har høy kvalitet. Planteveksten kommer tidligere i gang om våren på innmark enn i utmark og varer lenger utover høsten. Timotei er den viktigste planten i norsk grovfôrdyrking fordi den er vinterherdig, etablerer seg raskt etter fornying, gir stor avling og er et smakelig fôr. Timoteien sin svake side er at den ikke tåler beiting og tråkk. Timoteiinnholdet minker raskt i eng som blir utsatt for hjortebeiting og erstattes av ugress med langt dårligere føregenskaper. Dette gjør at enga må fornyes oftere enn normalt. Men på grunn av vedvarende beitepress får bonden lite igjen for dette.

Det er de aktive bøndene som blir hardest rammet av hjortebeiting på innmark. Når bonden har investert i nytt fjøs med plass til flere husdyr enn tidligere, er bonden avhengig av gode grasavlinger. Men det er nettopp engarealer som fornyes ofte og som har høy andel timotei som hjorten prefererer. Forskningsprosjektet «AgriDeer», som ble utført av Universitetet i Oslo i samarbeid forskere fra Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning og Landbruk Nordvest, viser at avlingstapet i førsteslåttene i Møre og Romsdal i perioden 2019 – 2023 lå på 16% i snitt. Der tettheten av hjort var høy lå tapene på over 50 %. Noen grasarealer ligger slik til at de vil være utsatt for beiteskader av hjort selv om hjortebestanden reduseres kraftig. Dette kan for eksempel være jordbruksarealer som ligger avsides til og som er omkranset av skog. På slike arealer kan det være mest fornuftig å investere i viltgjerde rundt jordet. Oppsetting av viltgjerder forutsetter at det gis økonomisk offentlig støtte, for eksempel fra kommunens viltfond. Viltgjerder er kostbare å sette opp og krever årlig vedlikehold av bonden. Viltgjerder rundt innmark kan ikke brukes som et generelt virkemiddel for å løse beiteproblemene som store hjortebestander skaper. Her er løsningen å redusere hjortebestanden. Antall aktive bønder i Norge har hatt en jevn nedgang siden 1960-tallet. Det er i dag om lag 182 000 landbrukseiendommer i Norge, hvorav 37 000 eies av aktive bønder som driver matproduksjon. De som driver aktivt landbruk leier ofte jord av naboer, slik at det samlede jordbruksarealet i stor grad blir drevet. De aktive bøndene er i mindretall blant grunneiere som har jaktrett.

Beiteskader i skogbruket kan også være betydelige. Over store områder kan all foryngelse nærmest gå tapt, eller i beste fall satt sterkt tilbake som følge av beiting. I mange plantefelt er også opprykking av planter og senere barkgnaging et stort problem, med påfølgende verditap. Beiteskader i skog er et stort økonomisk problem for de grunneierne som rammes av det. NIBIO-rapport; «Beiteskade av hjort i foryngingsfelt og ung produksjonsskog av gran og furu» viser at plantefelt med gran i hogstklasse 2 er mest utsatt, 32,2 prosent av trea er skadd. I gran i hogstklasse 3 og 4 er det registrert 18,5 % skadde trær - i hovedsak barkgnaging.

Norges Bondelag ber om at hjorteviltstrategien tar inn tiltak som aktivt bidrar til å redusere beitekonfliktene med landbruk og skogbruk. Vi mener kommunen må sette mål om reduksjon av hjorteviltbestanden når beiteskadene i jordbruk, grøntnæring og skogbruk kommer over et visst nivå. Det er viktig at kommunene følger opp målene som er satt for hjorteviltbestanden med minsteareal og tillatelser til skadefelling. Herunder må kravet om minsteareal reduseres i områder hvor beiteskadene er størst. Det må videre være tilstrekkelig midler i de kommunale viltfondene som kan finansiere nødvendige tiltak for å forebygge skader på landbruksnæring voldt av hjortevilt.

Norges Bondelag viser til at Miljødirektoratet i 2023 fikk i oppdrag å lage et notat om hvordan hensynene til næringsdrivende i landbruket med stort skadeomfang kan ivaretas bedre i hjorteviltforvaltningen. Dette notatet er så langt ikke utarbeidet og vi ber Landbruksdirektoratet følge opp saken. Oppdraget står omtalt i tildelingsbrevet (22/921-3 - datert 30. januar 2023) som Landbruksdepartementet sendte til Miljødirektoratet på tema høstbare viltressurser, jf. sitat:

«Forvaltning av hjort

Departementet viser til oversendt rapport av 22. desember 2022 med anbefalte tiltak og virkemidler for at utfordringene med tette hjortebestander kan håndteres bedre enn i dag. Miljødirektoratet anbefaler å vurdere nærmere noen mindre justeringer iblant annet hjorteviltforskriften §§ 7 og 18 og i viltforskriften § 3-5, samt enkelte andre tiltak som kan bidra til økt uttak. Departementet støtter at Miljødirektoratet hører på de foreslåtte forskriftsendringer og eventuelt fastsetter nye regler med virkning for jaktseasonen i 2023. Miljødirektoratet bes utarbeide et notat om hvordan hensynene til næringsdrivende i landbruket med stort skadeomfang kan ivaretas bedre i hjorteviltforvaltningen.»

b) Viltpåkjørsler

Norges Bondelag mener strategien har en god beskrivelse av temaet viltpåkjørsler. Vi støtter forslaget om at håndteringen av påkjørt vilt må få en annen finansiering enn kommunale viltfond. Fellingsavgiftene som grunneierne betaler inn til de kommunale viltfondene må brukes til å løse andre oppgaver i hjorteviltforvaltningen enn håndtering av påkjørt vilt. Vi vil også peke på at veibygger og veieier har et ansvar ved å legge til rette for god sikt, og tiltak som kan redusere risiko for at vilt blir påkjørt.

3) Vilthelse

Norges Bondelag vil påpeke at vilthelse og helsen til husdyra er to sider av samme sak. Det er viktig at påvisning av parasitter og smitte hos hjorteviltet ikke fører til at husdyra blir presset ut fra utmarksbeite. Her må vi finne gode løsninger som bidrar til sameksistens. Håndteringen av skrantesjuka på villrein i Nordfjella og Hardangervidda viser at det er mulig.

Vilthelse og kondisjon i hjorteviltbestandene er viktigere enn på lenge. Vi ser allerede nå mulige konsekvenser av klimaendringer og svært høye bestander i deler av landet. Lav kondisjon og høy tetthet øker sannsynligheten for smittespredning og at det oppstår akutte sykdomssituasjoner. Dette kan få svært alvorlige konsekvenser for hjorteviltbestandene med reduksjon i høstbart uttak og verdiskaping.

Det er viktig at strategien også omhandler kunnskapsbygging hos jegerne. Mange jegere reiser til andre land for å jakte og kan ta med seg smittsomme sykdommer som overføres til norske viltbestander når de kommer hjem.

4) Fremtidens jaktutøvelse

Norges Bondelag støtter at strategien vektlegger robuste hjorteviltbestander. Dette innebærer at grunneiere og jegere i større grad må fokusere på den delen av bestanden som går igjen etter jakt, og mindre på hvilke dyr man ønsker å ta ut. Dette kan nok bryte med den tradisjonelle jaktinteressen, men er nødvendig og riktig for å kunne ha sunne og friske hjorteviltbestander i framtida.

Vi støtter også at strategien tar opp den teknologiske utviklingen med bruk av termiske siktemidler og termiske kikkerter. Det er viktig å få på plass god jegeropplæring og praksis for bruk av disse nye verktøyene som både sikrer dyrevelferden til viltet og tilliten som jakta har i samfunnet.

Vi viser til at det i mange kommuner er samarbeid mellom NJFF og bondelagene om å fly droner før førsteslåtten for å berge rådyrkalver. Dette er et positivt tiltak som vi håper kommer på plass i

flere kommuner. Med tilstrekkelig finansiering kunne de kommunale viltfondsmidlene brukes til slike formål.

5) Hjortevilt som næring

Hjorteviltet er en stor og viktig ressurs for grunneierne. Med god forvaltning og riktig nivå på hjorteviltbestandene som holder beiteskader på et akseptabelt nivå, gir høsting gode muligheter for tilrettelagte jaktopplevelser og videreforedling av viltkjøttet. Dette gir grunnlag for verdiskaping og inntekter til grunneiere og lokalsamfunn. Norges Bondelag støtter de foreslåtte tiltakene under dette temaet.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Simen Solbakken

Finn Erlend Ødegård